

La doble genialitat de Vladimir Nabokov

L'escriptor Vladimir Nabokov passarà a la història com el pare d'importantes obres com ara 'Lolita' o 'Foc pàlid'. I és conegut també que dedicà gran part de la seua vida a l'estudi de les papallones, una tasca no sempre ponderada. Un recent llibre de la Universitat de Yale reivindica amb vehemència el valor científic del seu (altre) treball.

Reportatge de Xavier Aliaga

En la generació d'una vocació literària, uns progenitors lectors o bibliòfils, o ambdues coses, sol ser un potent detonador. I en el cas de Vladimir Vladimírovitx Nabókov, la seua segona vocació científica seguí unes vies semblants. A la casa pairal de Sant Petersburg el jove Nabokov visqué envoltat de llibres il·lustrats sobre flora i fauna rars i bastant cars, com explicava ell mateix en la seua autobiografia del 1967 *Speak, Memory*. Volums com ara *Die Gross-Schmetterlinge Europas*, d'Ernest Hofmann, publicat el 1894, o *Butterflies of Eastern United States and Canada*, de Samuel Hubbard Scudder, editat el 1889, obres que començà a consultar amb avidesa d'esponja.

Amb només set anys, capturà la seua primera papallona. Un any més tard, quan el pare és detingut per motius polítics, el petit Vladimir li porta a la presó un dels seus exemplars de papallona, segurament un tresor per a ell. I a nou anys escriví a un prominent entomòleg amb el que ell considerava un descobriment. Nabokov estava subscrit a diverses revistes especialitzades alemanyes i angleses i fins i tot arribà a publicar un parell d'articles en *The Entomologist* a propòsit d'espècies de papallones de Crimea i els Pirineus. En la dècada de 1930, l'escriptor desplega una important obra en rus, però la pulsio científica no l'abandonarà.

Quan arriba als Estats Units, l'any 1940, és acollit al Museu Americà d'Història Natural, institució en la qual aprèn a disseccionar. I al cap d'uns anys, aconsegueix ser acceptat com a comissari de lepidòpters en el Museu de Zoologia Comparada de Harvard. Entre 1940 i 1948 és el període de més activitat científica d'un escriptor que, no obstant això, ja ha començat la carrera literària en anglès, amb la publicació de *The Real Life of Sebastian Knight* (1941) i *Bend Sinister* (1947).

Aquella producció tan pautada sembla que deixa espai a la vocació científica de Nabokov, que enceta un important treball de classificació de les anomenades papallones blaves, una espècie que presentava importants dificultats taxonòmiques i que el rus nacionalitat nord-americà soluciona a través de l'estudi dels òrgans reproductors i no mitjançant els patrons aportats per les ales, com s'havia fet fins aquell moment. Fins i tot bastí una teoria que explicava per què aquestes papallones havien envaït el continent americà i més tard havien evolucionat. L'explicació seria que aquests insectes havien arribat en cinc onades diferents des d'Àsia i que havien donat lloc, al seu torn, a espècies diverses. Nabokov lliurà les conclusions del seu estudi en un article publicat el 1945. Les seues troballes, però, passaren desapercebudes per a la comunitat científica. En part perquè se'l considerava més un escriptor que un científic.

A la dècada de 1950, el futur autor de *Lolita* –la novel·la publicada el 1955 i que el llançà a la

fama— no té massa temps per a les seues investigacions, dedicat com està a la traducció de les seues novel·les russes i a la producció de les noves. Malgrat tot, les papallones no abandonaran mai el seu univers: de vegades signava dibuixant una papallona i desenes de fotografies de diverses èpoques el mostren en pantalons curts, armat amb un caçapapallones a la recerca de noves espècies. Moltes de les obres de l'escriptor, a més a més, contenen fragments sobrevolats metafòricament per aquest insecte, incloent-hi una significativa escena de *Foc pàlid*. I no deixa de ser significatiu que la seua mort, el 1977, el sorprenguera preparant un llibre il·lustrat al voltant de la història de les papallones i el món de l'art, des de l'antic Egipte fins al Renaixement. El seu treball com a científic, tanmateix, trigà molt temps a ser considerat.

Reivindicar el científic

Tot això comença a canviar a la dècada de 1990, quan estudiosos com ara Kurt Johnson verifiquen les taxonomies de papallones blaves de Nabokov, conclusions recollides en el volum *Nabokov's blues* (2001). A més a més, uns estudis d'ADN confirmen l'any 2011 la teoria de l'escriptor sobre l'evolució d'aquestes espècies en el continent americà.

Fine lines: Vladimir Nabokov's scientific art (2016), editat per Stephen H. Blackwell i pel mateix Kurt Johnson per al servei de publicacions de la Universitat de Yale, podria marcar un nou punt d'inflexió. Del miler d'il·lustracions tècniques realitzades per l'escriptor rus-americà al llarg de la seua vida, el volum n'arregla 148, la majoria inèdites. Moltes representen l'aparell genital de les papallones, el seu camp d'estudi més innovador. La publicació inclou una desena d'articles de científics i acadèmics que glossen les recerques de Nabokov. I també hi ha assajos que tracten d'establir vincles entre els vessants científic i literari. Així, Robert Dirig prova de localitzar la ubicació de New Wye, la ciutat imaginària de *Foc pàlid*, seguint la informació disponible sobre l'hàbitat d'una papallona concreta, la *Virginiensis pieris*. Aquest mateix insecte serveix per explicar, de manera agosarada, trets de la personalitat adolescent del personatge de Hazel Shade, també de *Foc pàlid*. Tampoc no falten interpretacions sobre els jocs de paraules de la cèlebre *Lolita*.

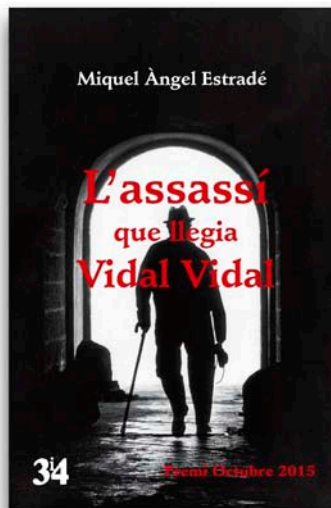
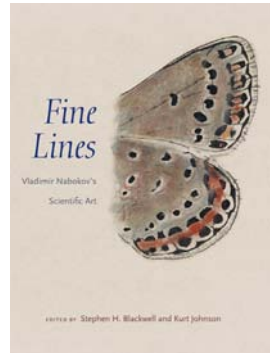
Els editors de *Fine lines* conclouen que hi ha hagut una "negligència maligna" dels científics a ignorar aquest treball pels prejudicis que provocava la fama literària de l'autor. En aquesta línia, se'l considera "un visionari", algú que haguera aportat investigacions més importants cas d'haver continuat investigant. "Ell podria haver dominat i assumit els avenços de la síntesi moderna", reblen. Un dels assajos, fins i tot, considera Nabokov "un geni no sols en el terreny artístic, sinó també en el científic".

Aquesta onada reivindicativa no és unànime. En la seua ressenya del llibre per a *New Republic* Laura Marsh recorda que alguns dels arguments dels detractors "són convincents". I cita en concret la important entomòloga May Berenbaum (guardonada l'any 2014, de mans de Barak Obama,

amb el premi nacional de ciència), que apunta que tot i que s'hagen verificat les troballes de Nabokov, "això no significa que foren particularment importants". "La seua investigació fou d'una magnitud més

aviat modesta i amb interès per a un petit segment de la comunitat científica", sosté aquesta investigadora. Berenbaum rebla que el geni de l'autor de *Lolita* cal buscar-lo en en els llibres, "segurament el millor escriptor sobre insectes... que mai haja existit".

Afirmació, verament, difícil de rebatre. Fet i fet, la gràcia d'aquests debats podria ser tornar a posar sobre el tauler el geni literari de Nabokov. De *Foc pàlid*, per exemple, teniu una edició recent en La Magrana (2014) amb traducció d'Assumpta Camps i Josep M. Jaumà. Una obra magna que, a diferència de les papallones, admet poc debat. •

L'ASSASSÍ QUE LLEGIA VIDAL VIDAL
de MIQUEL ÀNGEL ESTRADÉ
PREMI OCTUBRE 2015

NOVETATS 3i4

Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**

Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.com